

Marita Härö

MIKSI LAULAN?

Tie ammattilaulajaksi - laulajien ja laulunopettajien kokemuksia

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikkipedagogian koulutusohjelma
Toukokuu 2020**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Toukokuu 2020	Tekijä/tekijät Marita Härö
Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma		
Työn nimi MIKSI LAULAN? Tie ammattilaulajaksi – laulajien ja laulunopettajien kokemuksia		
Työn ohjaaja Annika Mylläri		Sivumäärä 31 + 1
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia laulamisen motiiveja ja kartoittaa ammattilaulajan työnkuvaa. Tutkimuskohteena oli myös lapsuuden kasvu ympäristön ja perimän vaikutus musiikkiharrastuksen aloittamiseen. Tutkimus keskittyy klassisen laulun näkökulmaan, mutta on sovellettavissa myös muihin tyyliin.</p> <p>Tutkimusaineisto kerättiin suullisella kyselyhaastattelulla, johon osallistui viisi laulamisen ammattilaista. He ovat koulutustaustaltaan musiikkipedagogeja ja musiikin maistereita. Heistä kaksi toimi tutkimuksen toteutushetkellä päätoimisina laulajina, ja muut kolme toimivat laulamisen lisäksi myös laulunopettajina. Osallistujissa on sekä klassisen musiikin että kevyen musiikin laulajia, enemmistöä klassisen musiikin edustajat. Haastattelut toteutettiin videopuheluna, jotka äänitettiin ja litteroitiin haastattelukertomuksiksi. Haastattelun lisäksi kerättiin kirjallisuudesta tietoa motivaatioteorioista, musiikkiin ja laulamiseen liittyvistä motiiveista sekä perimän ja kasvu ympäristön vaikutuksista musikaalisuuteen.</p> <p>Tutkimuksen tulokset osoittivat, että ammattilaulamisen tärkein motiivi on laulajan oma halu laulaa. Toinen merkittävä motiivi oli itse musiikki ja sen tekemisestä johtuvat positiiviset tunteet ja elämykset. Tutkimustulokset osoittivat, että musiikkiharrastuksen aloittamisessa merkittävämpää oli kasvu ympäristön musiikkiharrastusta tukeva toiminta kuin suvun musikaalisuus. Tutkimuksessa tuli ilmi, että tie laulamisen ammattilaiseksi sisältää paljon haasteita, mutta laulamisen positiiviset vaikutukset osoittautuivat kuitenkin lopulta haittoja merkittävämmiksi.</p> <p>Tästä tutkimustyöstä voivat hyötyä kaikki laulamista kiinnostuneet henkilöt, mutta se on suunnattu erityisesti laulamisen ammattilaisille ja laulajaksi opiskeleville.</p>		
Asiasanat Laulaminen, laulu, motiivi, motivaatio, musikaalisuus.		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date May 2020	Author Marita Härö
Degree programme Degree programme in Music		
Name of thesis WHY DO I SING? The journey to becoming a professional singer – the experiences of singers and singing teachers		
Instructor Annika Mylläri		Pages 31 + 1
<p>The aim of the thesis was to study the motives of singing and to survey the job description of a professional singer. The research also focused on how the environment and genetics affected starting a music hobby for children. The research focuses on the aspects of classical singing, but is also applicable to other genres.</p> <p>The research material was collected through oral inquiry interviews with five singing professionals. They are Bachelors of Music Pedagogy and Masters of Music by education. At the time of research, two of them were full-time singers, and the other three were not only singing, but also singing teachers. Participants include both classical and pop/jazz singers, with the majority being classical singers. The interviews conducted in the form of video calls, which were recorded and transcribed into interview narratives. In addition to the interviews, information was collected from literature on motivation theories, motives related to music and singing, and the influences of genetics and growing environment on musicality.</p> <p>The results of the research proved that the premier motive for professional singing is the singer's own desire to sing. Another notable motive was the music itself and the positive emotions and experiences that result from making music. What proved to be a more significant factor in starting a music hobby for children, according to the research, was not the musicality of the family, but encouragement and support from the growing environment. The research revealed that the journey to becoming a singing professional often contains many challenges, but the advantages of singing eventually proved to be more significant than disadvantages.</p> <p>This research work can benefit anyone interested in singing, but it is targeted specifically at singing professionals and singing students.</p>		

Key words

Motivation, motive, musicality, sing, singing.

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 LAULAMINEN AMMATTINA	2
2.1 Alan kannustimet ja haasteet	2
2.2 Laulaminen kokemuksena.....	4
2.3 Motivaatio	5
2.4 Intohimo	6
2.5 Perimän ja ympäristön vaikutus musikaalisuuteen.....	7
3 TUTKIMUKSEN KUVAUS	9
3.1 Tutkimusmenetelmä	9
3.2 Tutkimuskysymykset	10
4 LAULAJIEN KERTOMUKSET: ”POLKUNI AMMATTILAULAJAKSI”	12
4.1 Laulaja 1	13
4.2 Laulaja 2	15
4.3 Laulaja 3	17
4.4 Laulaja 4	19
4.5 Laulaja 5	21
5 TUTKIMUSTULOKSET	24
6 POHDINTA	28
LÄHTEET	30

LIITTEET

1 JOHDANTO

Tutkimuskysymykseni ”Miksi laulan?” heräsi pohtiessani omaa reittiäni laulajaksi ja instrumenttipedagogiopiskelijaksi. Siinä pohdinnan lomassa heräsi kiinnostus tietää, minkälaisia polkuja muilla laulajilla on. Musiikin ala ei ole helppo. Kilpailu on kovaa, ja työllistyäkseen laulajana täytyy ensinnäkin laulaa todella hyvin, mutta myös markkinoida itseään hyvin ja löytää oikeat ihmiset ja kontaktit. Harjoitustyötä on paljon, ja milloin vain voi käydä niin, ettei töitä enää olekaan. Lauluääni on herkkä instrumentti, joten kehostaan täytyy pitää hyvä huoli, jotta ääni toimii ihanteellisesti. Milloin vain voi sairastua niin, että joutuukin perumaan tärkeän keikan, ja menettää tuloa. Ala on siis hyvin epävarma, ja opintojen aikana ja uran alussa joutuu tekemään paljon työtä, jotta menestystä alkaa tulla ja saa toimeentulon laulajana.

Alan luonteesta huolimatta silti niin moni lähtee opiskelemaan laulamista itselleen ammattia. Harva varmasti lähtee alalle toimeentulon takia. Syyt alalle hakeutumiseen ovat siis muualla. Mitkä nämä syyt ovat? Tätä haluan pienimuotoisesti tutkia tässä työssäni. Minua kiinnostaa myös tietää, mitkä ovat lähökohdat sille, että alun perin lähdettiin harrastamaan laulua ja mitkä syyt kannustivat jatkamaan ammattiopintoihin saakka. Olen usein kuullut laulua harrastavien ihmisten sanovan ”Olen aina haaveillut laulajan urasta”. Mutta minkälaista todella on toimia laulajan ammatissa?

Tässä tutkimuksessa tuon esiin muutaman laulajan kokemuksia matkastaan ammattilaulajaksi ja toimimisesta ammatissa. Pääasiassa tarkastelen asiaa klassisen laulajan näkökulmasta, mutta halusin ottaa tutkimukseeni mukaan myös kevyen musiikin edustajia. Haastateltavistani neljä on klassisia laulajia, ja yksi kevyen musiikin laulaja. Lisäksi yksi klassisista laulajista on toiminut myös kevyen musiikin laulajana yhtyeessä. Vaikka keskityn työssäni laulamisen näkökulmaan, niin monet näistä teorioista ja näkemyksistä voivat sopia myös muiden instrumenttien soittajiin.

Tutkin työtä tehdessäni alan kirjallisuutta ja olemassa olevia motivaatioteorioita, ja pyrin löytämään niistä selitystä sille, miksi ihmiset hakeutuvat ammattilaulajiksi tai yleisesti ammattimuusikoiksi. Motivaatioiden tarkasteluun käytin muun muassa Salmela-Aron ja Nurmen toimittamaa ”Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet” (2017) -teosta. Laulamisen ja musisoinnin psykologisten vaikutusten selventämiseen käytin Louhivuori & Saarikallion toimittamaa ”Musiikkipsykologia” (2010) -teosta sekä Kurkelan Sibeliuksen Akatemiassa kirjoittamaa kirjaa ”Mielen maisemat ja musiikki” (1997). Löysin muutamia aihetta sivuavia tutkimuksia, mutta en suoraan tästä aiheesta tehtyä, joten koin tällaiselle työlle olevan tarvetta.

2 LAULAMINEN AMMATTINA

”Isona minusta tulee kuuluisa laulaja!” tuumasi 8-vuotias tyttöni jokin aika sitten. Laulajana oleminen ja esiintyminen on monen pienen tytön unelma. Laulajia ihailaan ja heitä katsotaan arvostaen. Mielikuvissaan ihminen saa vain laulaa rakastamiaan lauluja kuulijoille, ja tuottaa näin sekä itselleen, että ympäristölleen iloa. Todellisuudessa kuitenkin itse konserteissa laulaminen ja esiintyminen on vain osa ammattilaulajan työstä, ja siihen liittyy hyvin paljon myös kuulijoille näkymätöntä työtä. Ennen alalle hakeutumista olisi hyvä tiedostaa kokonaiskuva laulajan työstä. Jos tämänkin jälkeen tahto ja halu laulaa säilyy vahvana, niin unelmaansa kohti voi lähteä pyrkimään ja tehdä siitä totta.

Ammattilaulajalla tarkoitan tässä työssä henkilöä, jolla on opiskelutaustanaan musiikkialan ammatillinen tutkinto ja pääaineena laulu. Tämä tarkoittaa tutkintonimikkeenä joko muusikkoa, musiikkipedagogia tai musiikin maisteria. Keskityn työssäni pääsääntöisesti klassisen laulajan näkökulmaan, mutta osittain nämä teemat koskevat kaikissa genreissä toimivia laulajia.

2.1 Alan kannustimet ja haasteet

”Rakkaus musiikkiin tekee ajatuksen musiikista ammattina houkuttelevaksi” (Kurkela 1997, 54). Musiikki itsessään on hyvin mielenkiintoista. Siinä riittää tutkittavaa ja opittavaa aina vain lisää, ja omaa osaamistaan pystyy halutessaan laajentamaan jatkuvasti. Musiikkiharrastus yleensä aloitetaan jo lapsena, ja voi olla luontevaa jatkaa harrastusta ammattilaistalolle saakka. On kuitenkin vielä eri asia, että musiikkialan ammattilaisena pystyisi elättämään itsensä. Harrastustasolla toimiminen on vapaampaa siinä mielessä, että siitä puuttuu ulkoiset paineet menestyä ja saada elantonsa. Kurkela (1997) kirjoittaa aiheesta teoksessaan, että ammattilaistalolla musiikista ja sen tekemisestä voi tulla ongelma, koska siitä on tullut toimeentulon väline, ja osa arkitodellisuutta. Elämä taiteilijana vaatii täten kasvua itsenäiseksi aikuiseksi, joka tuntee itsensä monelta kantilta ja kantaa itse vastuun itsestään. Hän yrittää ja uudistuu, virheistään ja puutteistaan huolimatta ja niistä oppia ottaen. Hän tietää mitä haluaa, ja jaksaa haasteita kohdatessaankin jatkaa kohti päämääriään. (Kurkela 1997, 190–191.)

Laulajan ammattiin ja siihen kasvamiseen liittyy paljon työtä mm. ohjelmiston, markkinoinnin, sosiaalisten suhteiden luomisen ja itsensä kehittämisen parissa. Kuitenkin työn tehtyään, ja rakennettuaan vahvan perustan voi huolettomammin nauttia itse tekemisestä, eli laulamisesta. Oman kokemukseni mukaan

laulaminen tuo niin paljon hyvää oloa, mielihyvää, sosiaalista yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä osaamisen kokemuksia, että se kannustaa toimimaan alalla. Vähitellen työtä tehdessä sosiaalinen verkosto kasvaa, ja voi löytää oman väylänsä toimia laulajana. Laulukilpailuissa menestyminen on yksi varma keino saada työtarjouksia. Niiden kautta laulaja voi nousta ihmisten tietoisuuteen, ja päästä myös laulumaailman sisäpiireihin. Kilpailut ovat kuitenkin henkisesti ja fyysisesti rankkoja tilanteita, ja tämän vuoksi kaikki laulajat eivät halua niihin osallistua. Onneksi esiintymisten ja työtarjousten saamiseen on muitakin reittejä, ja halutessaan voi itsekin järjestää konsertteja.

Konserttisalien ulkopuolella tehtävä työ on joskus yksinäistä ja laulajalla itsellään on suurin vastuu tekemisestään. Kukaan ulkopuolinen ei ole patistamassa, vaan laulajan itse on suunniteltava harjoitteluaikataulut ja tehtävä muut valmistelutyöt ennen konserttia. Ohjelmiston harjoitteluun ja sen ulkoa opetteluun tulisi varata riittävästi aikaa, jotta välttyy liialliselta stressiltä. Laulajan tulee pitää omasta kehostaan ja mielestään hyvää huolta, jotta jaksaa laulaa pitkiäkin konsertteja. ”Muusikko on urheilija, jonka täytyy käyttää kaikkia lihaksiaan tehokkaasti sekä kehittää ja pitää yllä kuntoaan. ... Ihmisääni, instrumenteista haastavin, vaikein ja tuntemattomin, mutta mielenkiintoisin, toimii täysipainoisesti vain, jos koko keho ja mieli ovat mukana” (Koistinen 2003, 120.) Täten liiallista stressiä ja muita kehon ja mielen toimintaa häiritseviä asioita kannattaisi välttää ennen konsertteja. Myös laulutekniikkaa tulee pitää yllä, ja mahdollisesti myös kehittää koko ajan paremmaksi. Tähän saattaa tarvita vielä ammattilaisenakin laulunopettajan apua.

Esiintymiseen saattaa myös liittyä paljon matkustelua konserttipaikkojen välillä, ja tämä taas osaltaan vie aikaa pois itse harjoittelulta ja itsestä huolehtimisesta. Joskus laulajan on tehtävä vaikeita ja itsekäitäkin valintoja ylläpitääkseen terveyttään ja laulukuntoaan. Sosiaalisia suhteita kuuntelijoihin ja konserttijärjestäjiin on hyvä pitää yllä, jotta tulevaisuudessakin on mahdollisuus työskennellä heidän kanssaan. Markkinointi ja oman imagon ylläpitäminen on tärkeää, jotta tulee laulajana noteeratuksi. Tähän sosiaalinen media antaa nykyaikana monia erilaisia keinoja. Esimerkiksi laulaja voi julkaista konsertistaan videon, ja näin mahdollinen työnantaja saa näytteen hänen taidoistaan. Laulajan elämä voi olla aikataulullisesti ja taloudellisesti hyvin epäsäännöllistä. Osittain siksi moni tekeekin laulamisen ohella myös jonkin muun alan töitä tai opettaa laulua omien esiintymisten lisäksi.

2.2 Laulaminen kokemuksena

Musiikillisten taitojen oppiminen ja hallitseminen lisää oman voiman ja hallinnan kokemuksia ja tuottaa suurta tyydytystä. Se on osoitusta ymmärtämisen taidosta, edistymisestä, kehityksestä ja luovasta lahjakkuudesta sekä palkka uurastuksesta. Onnistuneiden esiintymisten luomisen kautta muusikko voi kokea itsensä ja ympäristönsä hallinnan tunnetta, sekä kokea olevansa kykenevä luomaan uutta ympäristöä. Tämän myötä itseluottamus kasvaa, ja mielihyvän tunne lisääntyy. (Kurkela 1997, 129–131.)

Laulamisen kautta voi ilmaista itseään ja eri osa-alueita persoonastaan. Musiikin tuoma tyydytys antaa tekijälleen tunteen, että hän osaa ja kykenee, on luova ja uutta synnyttävä. Keskeneräiset luovat prosessit aiheuttavat rauhatonta oloa sekä epäilyksiä omista kyvyistä ja onnistumismahdollisuuksista. Onnistuneen esityksen jälkeen taas itsetunto, varmuus, voimantunto ja luottamus omiin kykyihin kasvavat. Tällöin esiintyjä voi tuntea taas olemassaolonsa turvatuksi, pelkonsa vähenevän ja levollisuuden kasvavan. Myönteiset kokemukset vahvistavat olemassaolon tunnetta, perusturvallisuutta ja itsetuntoa, ja näin tuottavat tyydytystä. (Kurkela 1997, 284–285.) Konserttialissa esiintyjä voi parhaimmillaan inspiraation ja uppoutumisen kautta unohtaa itsensä ja huolensa. Hän voi johdattaa yleisön lumottuun maailmaan, jossa aikaa ja erillisyyttä ei ole, on vain yhteinen jaettu kokemus ja vahva läsnäolon tuntu (Kurkela 1997, 300–301). Onnistuneen esityksen jälkeen hän voi kokea iloa mahdollisuudesta antaa ja saada, ylpeyttä onnistumisesta ja osaamisestaan, ja tuntea yleisön kiitolliset ja ihailevat tunteet (Kurkela 1997, 179).

Laulaminen lisää kehoyhteyttä ja oma kehon tuntemista. Tämän kautta kehoa oppii käyttämään rohkeammin ja avoimemmin. Itsevarmuus kasvaa, ja olo tuntuu myönteisemmältä ja elävämmältä. Kehotuntemuksen lisääntyessä oppii tuntemaan itsensä ja tunteensa paremmin ja sitä kautta tekemään tietoisempia päätöksiä niiden käyttämisestä. (Koistinen 2003, 7.) Laulaessa kehon ja mielen yhteys on hyvin konkreettinen, kun oma keho toimii instrumenttina. Äänenkäyttö ja laulaminen ovat luonnollinen ja synnynäinen keino tulkita tunteita. Siinä ovat mukana kehomme emotionaaliset, fyysiset ja psyykkiset tekijät. Se on luovaa taiteellista toimintaa. Voimme nauttia suuresti omalla äänellämme laulamista, musiikin saattamisesta elämään, ja tunteiden ja toisten ihmisten kanssa kommunikoimisesta. (Koistinen 2003, 8.)

Laulaminen aiheuttaa myös epämukavia tuntemuksia, kuten esiintymisjännitystä ja itsekritiikkiä. Jännityksellä on lähtökohtaisesti positiivisia, vireyttä ja suorituskykyä nostavia vaikutuksia, mutta esimerkiksi kielteisten tilannekokemusten tai trauman vuoksi jännitys voi kasvaa liialliseksi, ja häiritä suori-

tuskykyä esiintymistilanteessa. Esiintymisjännityksestä on tehty jonkin verran tutkimuksia. ”Yhden selvityksen mukaan vain 15 % muusikoista piti jännitystä esitystä parantavana voimana, 9 % koki, ettei sillä ollut vaikutusta, 60 % ei kyennyt soittamaan haluamallaan tavalla jännittämisen takia, 12 % tunsivat menettävänsä kontrollointikykynsä ja 1 % vastaajista ilmoitti jännityksen pilaavan koko suorituksen.” (Musiikkipsykologia 2010, 312–314.) Itsekritiikki ja pahimmillaan itsetuomio ovat lähtöisin perfektionismista, jota esiintyy huomattavasti enemmän muusikoilla kuin valtaväestöllä keskimäärin. Se ilmenee haluna asettaa itselleen mahdottoman korkeat vaatimukset, ja aiheuttaa sen, että tekemisestään ei voi koskaan nauttia. On hyvä oppia erottamaan oikeanlainen laaduntavoittelu ja vääränlainen täydellisydentavoittelu toisistaan. (Musiikkipsykologia 2010, 315.)

Laulullinen häpeä on myös puhututtanut viime vuosina. Iris Seesjärvi kirjoittaa opinnäytetyössään (Seesjärvi 2013) häpeän vaikuttavan merkittävästi laulliseen ilmaisuun. Häpeä voi aiheuttaa erilaisia fyysisiä reaktioita, kuten hikoilua, vartalon jäykistymistä ja puristavaa tunnetta kurkussa tai rinnassa. Se voi ilmetä tunteiden pidättelyn kautta myös uloshengityksen, ja täten myös äänen pidättelynä. Tämä kaikki vaikuttaa negatiivisesti laulamiseen ja ilmaisuun. Pelon ja häpeän tunteiden vallassa ihminen alkaa tarkkailla itseään ja ympäristöään etsien hyväksyntää, ja tällöin keskittyminen lauluun ja läsnäoloon vaikeutuu. Myös esimerkiksi lapsuudessa kiellettyjen tunteiden ilmaiseminen laulamisen kautta voi aiheuttaa häpeää. Häpeän tunne voi myös johtua pelosta ”olla auki” omana itsenään yleisön edessä. Roolia esittäessä vaikeidenkin tunteiden esittäminen voi tuntua helpommalta. (Seesjärvi 2013, 15–17.)

2.3 Motivaatio

”Mikä saa sinut tekemään sitä mitä teet? Mikä motivoi sinua? Mikä on tekemisesi syy?” (Selosmaa 2015). Motivaatiota on käsitelty laajasti erilaisissa yhteyksissä, ja siitä on tehty paljon tutkimuksia, myös musiikin alalla. Motivaatio on se asia, joka innostaa ihmisen paneutumaan tiettyihin asioihin, ja herättää tunteita, tavoitteita ja intohimoja (Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet 2017, 9). Toiminnan perustana on aina motiivi, eli syy aloittaa, jatkaa tai lopettaa toiminta. Analyysit musiikin ja motivaation yhteydestä osoittavat, että musiikki itse on välittömin motiivin virittäjä. (Musiikkipsykologia 2010, 296.)

Motivaatiot voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Edward L. Deci ja Richard M. Ryan ovat käyttäneet tätä jaottelua itsemääräämisteoriassaan (2000). Sisäisesti motivoitunut tekijä kokee työn tekemisen itsessään palkitsevana ja mielihyvää tuottavana. Ulkoiseen motivaatioon taas liittyvät vahvasti

erilaiset ulkoiset palkkiot, kuten raha sekä vallan ja kunnian kokemukset sekä muiden ihmisten tai tilanteiden vaatimukset. (Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet 2017, 55–56.) ”Sisäinen motivaatio on kestävä hyvinvoinnin lähde, ja se syntyy työn merkityksellisyyden ja autonomian kokemuksista sekä omien vahvuuksien ja osaamisten käyttömahdollisuuksista. Ulkoinen motivaatio taas ei ylläpidä kestävä hyvinvointia, koska se vaikuttaa lyhytkestoisesti.” (Selosmaa 2015.) Sisäiset ja ulkoiset motivaatiot sekoittuvat usein keskenään. Miikka Laihonen on pro gradu -tutkielmassaan (Jyväskylän yliopisto 2012, 12) kirjoittanut, että muusikolla voivat vaikuttaa yhtäaikaaisesti sisäisestä motivaatiosta kumpuava soittamisen ilo ja nautinto, sekä ulkoisesta motivaatiosta johtuva palkkioiden toive, kuten rahakorvaus tai aplodit.

Omakehtainen kiinnostus musiikkiin ja laulamiseen on peruslähtökohta musiikkiharrastukselle. Ulkoinen palkkiomotiivi ei yksistään riitä monta vuotta kestävä musiikkiharrastuksen ylläpitämiseen. Sen sijaan tärkeimmiksi motiiveiksi on osoitettu soittamiseen ja soittotilanteisiin liittyvät, kuten ilo ja elämykset. Muita tärkeitä motiiveja ovat yhteismusisointiin liittyvät kontakti- ja vuorovaikutusmotiivit, omaa pystyvyyttä ilmentävät hallintamotiivit sekä tuki ja kannustus lähipiiriltä ja ammattilaisilta. (Kurkela 2010, 297.) Soittamiseen liittyvät motiivit voidaan luokitella kolmeen eri ryhmään: musiikilliset motiivit, suoritus- ja saavutusmotiivit, ja vuorovaikutusmotiivit. Näistäkin tärkeimmäksi on noussut selkeästi ensimmäinen, musiikilliset motiivit. (Kurkela 2010, 304.)

Deci ja Ryan määrittelevät itsemääräämisteoriassaan ihmisellä olevan kolme psykologista perustarvetta: 1. kyvykkyys, tarkoittaa hallinnan, osaamisen ja aikaansaamisen kokemusta; 2. yhteenkuuluvuus, eli kokemus syvästä yhteydestä läheisiin ja osallisuudesta välittävään yhteisöön; 3. autonomia, eli ihminen kokee tekemisen lähtevän hänestä itsestään. Näillä kolmella tarpeella on merkittävä rooli hyvinvoinnin, kasvun ja sisäsyntyisen motivaation syntymisessä. (Ryan & Deci 2000, 1.) Laulamisen kohdalla näiden kolmen perustarpeen voi katsoa tyydyttyvän silloin, kun henkilö saa osoittaa kyvykkyytensä laulamalla yleisölle, hän voi tuntea olevansa tärkeä osa ympäröivää musiikkiyhteisöään ja saa tarvitsemaansa tukea läheisiltään, ja henkilöllä on vahva kiinnostus musiikkiin ja oma halu laulaa.

2.4 Intohimo

Laulamiseen ja musiikin parissa toimimiseen liitetään usein sana intohimo. Tämä intohimo voi johdattaa pitkäaikaisen harrastuksen jälkeen opiskelemaan itselle ammattia musiikkialalta. Aaltonen ym. (Aaltonen, Pajunen & Tuominen 2010, 77) toteavat, että elämän tärkeimpiin asioihin kuuluu oman intohimonsa

löytäminen: tekeminen tai olemisen tapa, jossa saan olla oma itseni ja joka on juuri minua varten. PsM, väitöskirjatutkija ja psykologi Kirsi Sjöblom Helsingin yliopistosta kuvaa teoksessa Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet (2017, 222), kuinka kanadalainen psykologian professori Robert J. Vallerand on määritellyt intohimon seuraavasti: ”Intohimolla tarkoitetaan voimakasta kiinnostusta itseä määrittelevään toimintaan, josta pidetään paljon, joka koetaan tärkeäksi ja johon halutaan käyttää merkittävästi aikaa ja energiaa.” Vallerand tutkijakollegoineen on jakanut intohimon sen sisällön perusteella kahteen ryhmään: harmoniseen, jossa toimintaa ohjaa kiinnostus ja vapaa tahto sekä pakkomielleiseen, jossa hallitsematon veto toimintaa kohtaan ja vaikeus tarvittaessa irrottautua toiminnasta ovat keskiössä. Molemmat näistä lisäävät tarkoituksellista harjoittelua ja johtavat korkealaatuisempiin suoriin. Harmoninen intohimo kuitenkin edistää myös hyvinvointia, toisin kuin pakkomielleinen intohimo, josta mielen on vaikea irrottautua toiminnan loputtua. (Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet 2017, 222–224.)

Usein nämä kaksi intohimon muotoa sekoittuvat keskenään ja ne vaihtelevat tilanteesta toiseen (Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet 2017, 230). Laulajalla voi esimerkiksi esiintymispäivän lähestyessä pakkomielleinen intohimo ja paineet onnistumiseen lisääntyä, stressi nousta, ajatukset pyöriä vain tulevan konsertin ympärillä ja tätä kautta hyvinvointi vähentyä. Kun taas uutta projektia aloittaessa harmoninen intohimo johdattelee tutkimaan uutta ja jännittävää teosta ja aloittamaan harjoitteluprosessin. Tällöin tekemisen ääreltä on myös helpompi irrottautua muuhun toimintaan. ”Intohimo tuo elämään vahvasti itseä puhuttelevaa sisältöä, auttaa selviytymään vaikeuksista ja iloitsemaan matkanteosta. Intohimo saa yksilön yltämään omaan olemassa olevaan potentiaaliinsa sekä jatkuvasti kasvamaan ja kehittämään itseään edelleen (Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet 2017, 231).”

2.5 Perimän ja ympäristön vaikutus musikaalisuuteen

Vuosikymmenien aikana on tehty paljon tutkimuksia geenien ja ympäristön vaikutuksesta musikaalisuuteen. Näiden tilastojen yleisvaikutelma kertoo, että musikaalisuuteen liittyvää periytyvyyttä ilmenee. Kuitenkaan nämä tilastot eivät selitä kokonaisuutta. Toisaalta jotkut tutkijat puolustavat sitä, että musikaalisuus syntyy vain ympäristön vaikutuksesta. Vaikeutta tähän tutkimukseen tuo tutkijoiden erilaiset näkökulmat asiaan, sekä se, että musikaalisessa suvussa lapset ovat musiikin kanssa tekemisissä usein jo ennen syntymää. Täten on vaikea määritellä, kuinka paljon musikaalisuudesta on todella geenien kautta perittyä ja kuinka paljon ympäristön luomaa. (Musiikkipsykologia 2010, 364.)

Yksilön taitojen kehittyminen perustuu pitkälti pitkäjänteiseen harjoitteluun ja taitojen kehittymistä tukeviin olosuhteisiin, eikä niinkään perimässä saatuun lahjakkuuteen. Taitojen kehittymiseen liittyvät olennaisesti sitoutuminen harjoitteluun, harjoitusvälineiden saatavuus, pätevä ohjaus sekä riittävän ajan ja energian löytäminen harjoittelulle. (Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet 2017, 222–223). Aktiiviselle musiikkisuhteelle luodaan perusta jo lapsen kotona, ja kodin musiikkiharrastuksia tukeva ja mahdollistava ilmapiiri on välttämätön. Muita merkittäviä musiikkiharrastusta tukevia tahoja ovat peruskoulu ja sen kuorot, musiikkioppilaitokset, musiikkikoulut, kansalaisopistot ja yksityisopetus. (Musiikkipsykologia 2010, 295–296.) Itse lisäisin tähän vielä seurakunnat, ne tarjoavat myös paljon musiikkiharrastusta tukevaa toimintaa etenkin kuorolaulun kautta.

3 TUTKIMUKSEN KUVAUS

Tutkimuksessa pyrin selvittämään vastausta opinnäytetyöni aiheeseen ”Miksi laulan”. Tutkimukseni painottuu pääasiassa klassiseen laulumailmaan, mutta osa haastateltavista toimii myös kevyen musiikin parissa. Opinnäytetyöni voi antaa vastauksia ammatissa toimiville ja ammattiin opiskeleville laulajille, sekä laulunopettajille oppilaiden ohjaamiseen. Myöskin ammatinvalintaa pohtiville, laulamista harrastaville henkilöille tästä voi olla hyötyä. Mielestäni on hyvä tuoda esiin tietoa siitä, minkälaista ammatissa toimiminen on, ja johdattaa lukija myös pohtimaan sitä, mitkä ovat hänen omat syynsä haluta laulajaksi.

3.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on kvalitatiivinen, laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa osallistuvuus ja tapausten pieni määrä ovat keskeisiä. Tyypillistä on tapausten mahdollisimman perusteellinen analysointi. Tutkijalla on myös usein henkilökohtainen suhde tutkittuun aineistoon. (Eskola & Suoranta 1998, verkkoaineisto, luku näkymässä ei sivunumeroita.) Tutkimukseni muoto oli suullinen kyselyhaastattelu ja siihen osallistui viisi musiikkialan ammattilaista. Kaksi heistä toimii tällä hetkellä laulajana klassisen musiikin parissa, ja kolme muuta tekevät myös alan opetustöitä tai laajentavat osaamistaan opiskelemalla lisää.

Valitsin haastatteluun osallistujat omasta lähipiiristäni, ja pyrin valitsemaan tietojeni perusteella erilaisissa elämäntilanteissa olevia ja erilaisista lähtökohdista tulevia laulajia. Näin halusin varmistaa, että saisin mahdollisimman laajan ja hyvän kokonaiskuvan tutkimustuloksiini. Haastatteluun osallistuvista kolme on kasvanut klassisen musiikin parissa ja toimii siinä edelleen, yksi on nuoruudessaan soittanut pianoa kevyen musiikin yhtyeissä, mutta myöhemmin innostunut klassisen laulun opiskelusta, ja yksi on toiminut lapsesta saakka kevyen musiikin parissa. Mahdollisten ennako-oletusten välttämiseksi ja haastatteluiden henkilökohtaisen luonteen vuoksi en julkaise työssäni haastatteluun osallistuneiden nimiä.

Lähetin kysymykset haastateltaville etukäteen sähköpostilla, jotta he pystyivät valmistautumaan. Itse haastattelut toteutettiin videopuheluna, ja tallensin puheluiden äänet äänityslaitteella. Myöhemmin kirjoitin äänitetyn aineiston puhtaaksi. Kirjoitin haastattelut kertomusmuotoon, jossa haastateltava itse kertoo ajatuksiaan. Näin lukijan on helpompi eläytyä tarinaan. Haastattelut olivat keskustelunomaisia ja

vapaita, ja näin ollen kysymysten järjestys ei ole kaikissa haastatteluissa aivan yhteneväinen. Ensimmäinen, toinen ja kolmas kysymys sulautuivat joissakin haastatteluissa yhdeksi laajemmaksi vastaukseksi koskien haastateltavan taustaa. Myös neljäs ja seitsemäs kysymys sulautuivat välillä yhdeksi ammatinvalintaa koskevaksi vastaukseksi.

3.2 Tutkimuskysymykset

Valmistelin etukäteen kahdeksan laajaa kysymysosiota, käymme ne tässä läpi ja ne löytyvät myös lopusta liitteenä (LIITE 1). Haastattelun alussa selvitin ensiksi haastateltavan nykytilanteen musiikin alalla. Tämän jälkeen esitin varsinaiset kysymykset, jotka voidaan jaotella kahteen ryhmään: henkilön taustaa koskeviin ja alalla toimimista koskeviin.

Taustaa koskevat kysymykset:

1. Milloin aloitit lauluharrastuksen / laulun opiskelun?
2. Millaiset lähtökohdat sinulla oli alkaa laulajaksi? Oliko lapsuutesi ja nuoruutesi kasvuympäristössä tekijöitä, jotka kannustivat laulamaan? Mitkä nämä tekijät olivat?
3. Onko suvussasi musikaalisuutta? Jos on, niin selittävätkö mielestäsi musikaaliset geenit osan omasta musikaalisuudestasi?

Lähdimme siis laulu-uran alusta liikkeelle, ja kävimme läpi koko matkan siihen tilanteeseen, missä ollaan nyt. Toisen ja kolmannen osioiden kysymysten avulla halusin selvittää, oliko henkilön kasvuympäristöllä tai mahdollisesti geeniperimällä vaikutusta lauluharrastuksen aloittamiseen ja jos oli, niin kuinka suuresti se vaikutti.

Laulamisen ammattilaisena toimimista koskevat kysymykset:

4. Mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että lähdit opiskelemaan laulamista itsellesi ammattina?
5. Millainen on polkusi ammattilaulajaksi? Oletko kohdannut polullasi haasteita? Mikä motivoi sinua jatkamaan alalla eteenpäin haasteista huolimatta?
6. Mitä koet saavasi laulamista? Entä koetko joutuvasi luopumaan jostakin?
7. Onko sinulla toista ammattia? Jos on, niin voisitko kuvitella toimivasi laulamisen sijaan siinä ammatissa?
8. Mitkä ovat tulevaisuuden suunnitelmasi laulajana?

Neljännän osion kysymyksellä kartoitan niitä syitä, mitä laulamisen parissa toimivilla henkilöillä on lähteä kehittämään itseään ammattilaistasolle saakka. Lisäksi selvitän tällä sitä, mikä sai valitsemaan juuri laulajan ammatin kaikista muista vaihtoehdoista.

Viidennen osion kysymysten avulla halusin selvittää, löytyykö laulajien poluilta yhteneväisyyksiä, ja ovatko he kohdanneet samanlaisia, alalla esiintyviä haasteita. Lisäksi halusin myös kartoittaa, millaisia keinoja heillä on ollut haasteista yli pääsemiseen ja jatkamiseen kohti ammattilaisuraa.

Kuudennen osion kysymykset kohdistuvat suoraan siihen, miksi ihmiset haluavat laulaa, ja mitä he kokevat saavansa siitä. Tässä kohdassa halusin nostaa myös esiin niitä asioita, joista ammattilaulajana työskennellessä joutuu luopumaan.

Seitsemännen osion kysymysten avulla vertaan laulajan ammattia toisenlaiseen työhön, ja selvitän haastateltavien ajatuksia tästä aiheesta. Kahdeksannen osion kysymyksen tarkoituksena on selvittää haastateltavien oma näkemys tulevaisuudestaan alalla työskentelyn suhteen.

4 LAULAJIEN KERTOMUKSET: ”POLKUNI AMMATILAULAJAKSI”

Oma polkuni ammattilaulajaksi on saanut alkunsa jo lapsuudesta. Suvussamme on paljon musiikkiharrastuneisuutta ja äidin suvussa on useita musiikin ammattilaisia. Äiti itse on opiskellut laulua ja pianonsoittoa, ja toiminut pianonsoitonopettajana minun ollessani lapsi. Myöhemmin hän opiskeli kirkkomuusikoksi, ja toimii siinä ammatissa tällä hetkellä. Äidinisä laulaa myös, hän laulaa puhtaasti, komeasti ja hyvin. Edelleen vielä vanhoilla päivilläänkin hän laulaa ja esiintyy silloin tällöin. Isäni osaa myös laulaa, vaikka laulaakin vähemmän. Isänisä oli vahvaääninen laulaja, ja hänen äänensä kantoi kaikkien muiden äänien yli hänen laulaessaan.

Lapsuudessani meillä soi usein kotona klassinen musiikki, lasten laulut ja hengellinen musiikki. Omat musiikilliset juureni ovat siis vahvasti klassisen ja hengellisen musiikin maailmassa. Yhteisössä, jossa kasvoin, oli myös paljon musisointia ja laulettiin paljon yhdessä. Olen kasvanut suuressa perheessä, ja meillä soitettiin ja laulettiin paljon, etenkin joulun aikaan. Äiti säesti pianolla, ja isä ja lapsikatras lauloivat. Tämä perinne jatkuu edelleen lauluyhtye Foiben muodossa. Siinä laulamme minä ja neljä siskoani sekä äiti, joka tarvittaessa vastaa myös pianosäestyksestä.

Aloitin oman musiikkiharrastukseni viulunsoitolla. Pyrin musiikkiopistoon ensimmäisen kerran viisivuotiaana, mutta pääsykokeissa en uskaltanutkaan laulaa. Seuraavana vuonna pyrin uudestaan, ja tällä kertaa pääsin aloittamaan viulunsoiton. Soitin viulua koko peruskoulun ajan. Muistan myös laulaneeni paljon lapsena. Koulun joulujuhlassa esitin Tiernapoikaesityksissä Knihtiä viidennellä ja kuudennella luokalla. Seurakuntamme tilaisuuksissa muistan laulaneeni kuorossa, ja taisinpa joskus äitienpäivänä laulaa yhden säkeistön yksinkin.

Peruskoulun jälkeen lähdin opiskelemaan lähihoitajaksi. Tällöin en halunnut enää jatkaa viulunsoittoa, vaan vaihdoin pääaineekseni laulun. Rakastin käydä laulutunneilla. Pelkäsin kuitenkin esiintymisiä ja olin itselleni ankara, jos kaikki ei mennyt täydellisesti. Muistan itkeneeni joskus esiintymisten jälkeen, pettymyksestä itseeni. Halusin niin kovasti olla todella hyvä, ja aina jokin meni pieleen, omasta mielestäni. Yksinlaulun lisäksi lauloin erilaisissa kuoroissa koko nuoruuteni. Suoritin laulusta kolmen vuoden aikana 2/2 -tutkinnon ja sain musiikkiopiston päättötodistuksen. Tämän jälkeen kuvioon astui tuleva aviomieheni, ja musiikkiharrastus jäi tauolle perheen perustamisen tieltä.

Seitsemän vuotta myöhemmin meillä oli ihana perhe, esikoinen ja kahdet kaksoiset, vilinää ja vilskettä riitti. Työskentelin iltaisin ja viikonloppuisin vanhainkodilla, hieman taloudellisista syistä, mutta myös saadakseni aikaa itselleni. Lauloin tällöin Jokilaaksojen oratoriokuorossa, ja eräällä kuoromatalla keskustelu kuoronjohtajamme kanssa kääntyi tulevaisuudensuunnitelmiin, ja hän minulle hiukan ohimennen huikkasi, että ”Hae konservatoriolle opiskelemaan laulua”. Pieni toivonkipinä syttyi, mutta tyrmäsin sen heti alkuunsa. Minäkö, pienten lasten äiti lähtisin opiskelemaan musiikkia. Hakuaika lähestyi, ja ajatus ei vain jättänyt rauhaan. Läheiseni kannustivat minua toteuttamaan haaveeni. Niinpä laitoin lopulta hakupaperit, ja syksyllä huomasin olevani muusikko-opiskelijana konservatoriolla, pääaineenani klassinen laulu. Siitä lähti todellinen kasvu ammattilaulajan uralle. Haasteita riitti, mutta olin täynnä intoa ja halua oppia uutta laulamista ja itsestäni laulajana.

Konservatoriolta valmistuessani tunsin olevani vielä aivan liian kypsymätön laulajaksi. Toisaalta olin saanut niin paljon itselleni tietoa ja taitoa, että minulla oli kova halu päästä jakamaan tätä tietoa myös eteenpäin. Niinpä hain jatkamaan opintojani musiikkipedagogiksi. Opiskelu perheen keskeltä, toiselta paikkakunnalta on vaatinut paljon, sekä itseltäni, että läheisiltäni. Paljon aikaa ja uhrauksia, poissaoloa perheen parista. Taloudellista niukkuutta, paljon syyllisyyttä ja omantunnontuskia. Itsensä ja omien tarpeidensa asettamista läheisten tarpeiden edelle. Toisaalta olen saanut hienoja kokemuksia, olen tavannut upeita ihmisiä, ja ennen kaikkea olen henkisesti kasvanut ihmisenä hurjan paljon. Esiintymisten ja omien tavoitteiden saavuttamisen myötä rohkeuteni ja itsevarmuuteni on kasvanut. Olen oppinut luottamaan itseeni, ja olemaan oma itseni muiden ihmisten seurassa. Olen oppinut olemaan itselleni armollisempi, ja nauttimaan enemmän esiintymisestä. Saavutin opiskeluaikana sen tason laulajana, johon minä kykenen tyytymään. En ole vielä huipputasolla, ja kehitettävää riittää, mutta laulajana olen minulle riittävällä tasolla, ja tästä on hyvä jatkaa eteenpäin.

4.1 Laulaja 1

Haastatteleman laulaja 1 työskentelee vakituksena oopperalaulajana kansallisoopperalla sekä solistina että kuorossa. Vapaa-ajoilla hän työskentelee freelancer-laulajana muissa oopperaproduktioissa, konserteissa yms. Perheeseen kuuluu aviomies ja koira.

”Jo 4-vuotiaana lauleskellessani olin sanonut kodissamme työskentelevälle muurarille aikovani isona oopperalaulajaksi. Televisiosta näkyi silloin paljon musiikkiohjelmaa, katsoin niitä ja matkin samalla esiintyjä. Siellä pyöri silloin mm. ”Kim Borgin oopperaluokalla” -ohjelma. Myöhemmin, jo aikuisena,

työskennellessäni erään tunnetun suomalaisen laulajan kanssa, muistin, että hän on silloin esiintynyt siinä ohjelmassa. 14-vuotiaana hain ensimmäisen kerran konservatoriolle laulutunneille, olisin päässyt, mutta asuinpaikkani kuntapaikat olivat täynnä. Näin myös seuraavina vuosina. Kävin kansalaisopistolla pianotunneilla. Pääsin konservatoriolle pedagogiopiskelijoiden harjoituslauluoppilaaksi pariksi vuodeksi.

Ylioppilaaksi päästyäni olisin halunnut lähteä opiskelemaan laulua. Mutta ilman musiikin perusopintoja en voinut hakea musiikkikorkeakouluun. Niinpä mietin, mitä muuta minä voisin tehdä. Halusin auttaa ihmisiä, joten lähdin opiskelemaan sosionomiksi. Samalla hain opiskelupaikkakunnan konservatorioon ja pääsin vihdoinkin siellä aloittamaan laulutunnit. Valmistuttuani sosionomiksi, päätin hakea lauluopintoihin. Hain ammattikorkeakouluun opiskelemaan musiikkipedagogiaa. Samana päivänä, kun sain tietää saaneeni opiskelupaikan, minulle tarjottiin kolmea vakituista työpaikkaa sosionomina. Valitsin ”köyhemmän” tien ja lähdin tavoittelemaan unelmaani laulu-urasta. Valmistuttuani työskentelin muutaman vuoden freelancerina. Hain Sibelius-Akatemiaan, mutta en päässyt. 2013 pääsin Tukholmaan musiikkiyliopistoon opiskelemaan, ja valmistuin sieltä musiikin maisteriksi vuonna 2016.

Tie laulajaksi ei ole ollut helppo. Olen saanut mm. palautetta hoikasta ulkomuodosta, on sanottu ”ala syömään, jos aiot menestyä laulajana”. 2010 olin lopettamassa tämän vuoksi laulu-uran. Kuitenkin päätin jatkaa, ja taiteellisen itsetunnon kasvettua olen oppinut ajattelemaan, että työ on työ, eikä vaikuta minuun henkilökohtaisesti. Tukholmaan opiskelemaan pääsy oli iso asia urallani. Melko vaikean kautta on tullut kaikki uralla. Määränpää päästä laulajaksi on kuitenkin ollut koko ajan selkeä. Pettymyksiä on tullut, mutta se on kasvattanut nöyryyttä ja ”jalat maassa” -asennetta. Olen kiitollinen sosionomin tutkinnosta, se auttaa paljon sosiaalisissa tilanteissa myös laulajana.

Suvussamme ei ole ammattimuusikoita. Musikaalisuutta kuitenkin on paljon. Perheessämme on lauluääntä ja musiikin harrastuneisuutta. Laulu-uralle lähteminen on ollut oma päätös ja halu. Erään pianistin sanoin: ”On hienoa nähdä sinussa tuo intohimo musiikkiin”. Koska musiikin parissa työskentely on lähtenyt omasta halusta, niin osaan olla hyvin kiitollinen ja iloinen kaikesta mitä olen saavuttanut.

Elämäntehtäväni on ilon tuottaminen ja jakaminen. Minulle on annettu laulamisen lahja. Tehtävänäni on viedä sitä lahjaa muille, jakaa sitä ja tuottaa sen avulla ihmisille iloa. Laulaminen tuottaa minulle iloa, onnea, haasteita, onnistumisia, täyttymystä ja saan antaa lahjani muille. Lavalla olo ja äänellä esittäminen on minulle luontevaa, ja ikään kuin ”sielun jatke”. Raha voi olla yksi iso syy, miksi ihmiset eivät lähde laulajiksi, vaikka se tuntuisi omalta jutulta.

Koska instrumenttina on oma keho, joutuu luopumaan esimerkiksi joistakin juhlista ja illanistujaisista sekä flunssakautena kotipaikkakunnalle matkustamisesta, jotta ei sairastu ja jaksaa laulaa. Täydellisestä vapaa-ajasta joutuu luopumaan. Äänen kuntoa täytyy koko ajan miettiä. Toisaalta tekemistä on niin paljon, että joutuu osaltaan luopumaan itsestä huolehtimisesta, esimerkiksi aina ei jaksaa urheilla. Ulkomailla työskennellessä joutuu luopumaan kodista ja perheajasta. Toisaalta omasta ajasta voi myös nauttia matkoilla ollessa. Musiikkityötä ei pääse pakoon edes kotona, kaikki harjoiteltavat jutut tehdään kotona, ja vaikka olisit kipeä, niin nuotit ja työt on silti siinä. Täytyy muistaa laittaa rajat ja aikataulutus harjoittelulle, jotta ei kadota itseään kokonaan musiikkimaailmaan. Välillä työ on melko raskasta ja voi olla yksinäistä työtä treenikopissa. Tällä alalla täytyy olla oma sisäinen halu tehdä, muuten sitä ei jaksaa. Alalla on myös katkeroituneita työntekijöitä, jotka jäävät kiinni menetettyihin rooleihin tms. Pitäisi enemmän osata ajatella eteenpäin ja tehdä töitä sen eteen, että ensi kerralla onnistuu paremmin.

Aion toimia laulajana niin pitkään kuin pystyn ja töitä riittää. Opettaminenkin on mukavaa, mutta on ihana keskittyä laulamiseen ja omaan tekemiseen. Pidän itsestäni niin hyvän huolen kuin pystyn. Aina tulee nuorempia ja parempia laulajia, mutta minun ei tarvitse verrata itseäni heihin, vaan olla mahdollisimman hyvä ja hyvässä kunnossa omassa kategoriassani. Elämä on tuonut hienoja asioita. Harmillista on, että kiireiden keskellä ei aina muista nauttia tarpeeksi kaikesta tekemisestä. Jos en osaisi laulaa, niin todennäköisesti työskentelisin sosionomina. Ajattelen, että työn pitää olla sellaista, missä viihtyy.”

4.2 Laulaja 2

Haastattelemani laulaja 2 työskentelee päätoimisena tuntiopettaja ammattikorkeakoulussa, jossa hän opettaa pedagogiikkaa ja laulua. Hän toimii myös freelancer-laulajana. Perheeseen kuuluu vaimo ja yksi lapsi.

”Lauluharrastukseni alkoi 7-vuotiaana lapsikuorossa, ja vuoden päästä tästä lauloin jo yksin kirkossa. Lapsena keikkailin paljon laulamalla. Äänenmurroksen aikaan vaihdoin trumpetinsoittoon ja soitin sitä yli 10 vuotta. 17-vuotiaana aloitin laulamisen taas, tällä kertaa mieslaulajissa. Lukion jälkeen lähdin opiskelemaan luokanopettajaksi. Opiskelupaikkakunnalla pääsin kamarikuoroon laulamaan. Pääaineeni tässä vaiheessa oli vielä trumpetti, soitin sitä konservatoriolla. Kuorossa sain laulaa myös sooloja, ja siitä pikkuhiljaa kiinnostus laulamiseen heräsi. Armeijan jälkeen hain konservatoriolle opiskelemaan laulua. Olin siellä vuoden, ja sitten hain Sibelius-Akatemiaan. Pääsin sisään, ja valmistuin sieltä musii-kin maisteriksi. Muutaman vuoden päästä sain kiinnityksen Saksaan oopperatalolle. Työskentelin siellä

täysipäiväisenä laulajana, käytännössä silloin lauloin koko ajan. Saksan vuodet olivat todella kiireistä aikaa. Olin ollut siellä viisi vuotta, kun poikamme syntyi. Olin silloin jo jollain lailla väsynyt, ja toisaalta saavuttanut laulajana paljon, ja kaipasin normaalia perhe-elämää. Niinpä tein päätöksen irtisanoutua, ja muutin perheen luokse Suomeen. Olen löytänyt täällä työtä, ja laulettavaa on ollut riittävästi.

Perheessämme ei ole ammattimuusikoita. Pappa ja eno ovat soittaneet haitaria. Ympäristö ja yhteisöllisyys ovat kannustanut minua musiikin pariin. Paikkakuntamme kanttori otti minut lapsikuoroon mukaan, ja sen myötä tuli myös pianonsoitto. Trumpetilla pääsin puhallinorkesteriin. Esiintymisiä on ollut paljon sekä trumpetilla että lapsikuoron ja mieskuorojen kanssa. Laulamisen pariin minua ovat kannustaneet tämä aiemmin mainittu kanttori sekä opiskelupaikkakunnan kamarikuoron johtaja.

Musiikki on kiinnostanut, ja olen tykännyt siitä niin paljon, että hakeuduin laulun ammattiopintojen pariin. Eteenpäin on kannustanut halu oppia lisää laulamisesta, oppimisen pakko siitä, mitä laulamissa tapahtuu ja miten se toimii. Kannustavia ovat myös onnistumisen tunteet, kun menee esityksessä hyvin. Opettajan hommakin kiinnostaa, ja on hienoa tehdä nyt molempia. Laulajia on paljon, ja työnteon mahdollisuuksien löytäminen alalla on haastavaa. Vaihtoehtona olen miettinyt joskus myös luokanopettajan työtä. Äitini on perhepäivähoitaja, ja olen tottunut toimimaan lasten kanssa ja näkemään heidän kehitystään.

Polkuni laulajaksi on ollut pitkä. Laulamista en lopeta varmasti missään vaiheessa, mutta olen monta kertaa epäillyt sitä, että sillä tienaisi elantonsa. Täytyy luottaa siihen, että teen sen minkä osaan, ja sen on riitettävä. Jos se ei riitä, niin sekin on hyväksyttävä. Tämä on arvosteluammatti, ja rankkaakin palautetta saattaa tulla. Jos on kuitenkin tehnyt parhaansa, niin itseään on turha sen jälkeen ruoskia. Täytyy muistaa, että joka päivä voi aloittaa alusta. Vaikka tänään olisi mennyt huonosti, niin se on vain yksi epäonnistuminen, yksi hetki, ja seuraavana päivänä jo saattaa onnistua laulamaan yhtä hyvin kuin normaalisti. Nuorempana, kun vaihtoehdot ovat vähemmässä, niin hyvässä tilaisuudessa mokaaminen tuntuu tietysti raskaalta, mutta se pitää käsitellä, ja rakentaa itsetunto pikkuhiljaa uudestaan. Kun vihdoinkin useista torjunnoista huolimatta, löytää ne ihmiset, jotka arvostavat sinun tekemistäsi, niin se kannustaa eteenpäin. Makuasioita on paljon, pitää löytää se ympäristö, jossa oma tapa tehdä tuottaa tulosta.

Laulajana joutuu tietyllä tavalla luopumaan täydellisestä vapaa-ajasta, koska instrumentti kulkee koko ajan mukana. Laulamisesta saa onnistumisen kokemuksia. On hienoa pystyä jakamaan yleisön kanssa hetkiä, kun yleisö aistii saman energian kuin sinäkin laulajana.

Tulevaisuudessa jatkan laulamista muodossa tai toisessa. Aion jatkaa itseni kehittämistä ja laulamista. Sitä ei voi vielä tietää, mihin se painottuu. Olemme vaimon kanssa aiemmin tehneet liedä, ja nyt kun poikamme on jo muutaman vuoden ikäinen, niin ehkä sitäkin voisi pikkuhiljaa taas herätellä. Musiikki on niin kiehtova maailma, että se itsessään motivoi. Siellä riittää tutkimista niin kauhean paljon. Jos laulajana kehittyä teknisesti, niin se avaa tulkinnallisestikin uusia ulottuvuuksia, ja pääsee toteuttamaan uusia juttuja. Aina löytyy uutta tutkittavaa, muuttujia on tosi paljon. Tavallaan tämä on myös harrastus: mitä kaikkea tästä laulamisesta vielä voi oppia ja löytää, mikä voi edelleen tulla paremmaksi. Kun kerran on lähtenyt tätä tekemään, niin miksi ei katsoisi elämän loppuun asti, mihin siinä pääsee. Minulla tämä harrastus on laulaminen, jollakin muulla se voi olla vaikkapa postimerkkien keräilyminen.”

4.3 Laulaja 3

Haastattelemani laulaja 3 on koulutukseltaan musiikkipedagogi, pääaineenaan pop/jazz laulu. Hän työskentelee kuoronjohtajana ja opettajana ammattikorkeakoululla, ja toimii laulunopettajana. Pääpaino hänellä on tällä hetkellä opetustyössä, ja omia laulukeikkoja on vähemmän.

”Aloitin lauluharrastuksen 12-13-vuotiaana käymällä kansalaisopistolla laulutunneilla. Oma kypsyyks ei tuolloin ollut vielä valmis lauluopinnoille, ja oppimani asiat aiheuttivat vain ongelmia äänenkäyttöni. En halunnut pitkään aikaan laulaa, en pitänyt äänestäni ollenkaan. Noin 22-vuotiaana menin uudestaan laulutunneille. Harrastin teatteria, ja olin mukana musikaalissa. En saanut lauluroolia, ja silloin päätin lähteä laulutunneille, halusin osata laulaa. Haaveilin, että joskus osaisin laulaa ihmisten edessä hyvin. Halusin myös saada musikaaliroolin. Halu laulaa lähti itsestäni.

Lapsuuden ympäristössäni ei ollut kovin paljon musisointia. Äiti toki on laulanut perus äidin laulelua lapselle, mutta ei ole harrastanut sitä. Perheessämme ei ole ollut aiemmin musiikin harrastajia, kunnes minä ja veljeni halusimme aloittaa musiikkiopinnot. Olin tällöin 9-vuotias, ja aloitin pianonsoiton. Lapsena ihailin bändejä. Minulla ja kaverillani oli alakouluikäisinä duo, ja halusimme olla kuuluisia laulajia. Minulla on aina ollut halu olla esillä ja esiintyä.

Tie laulajaksi ei ole ollut helppo. Nuorena laulutunneilla ollessa en ikinä harjoitellut, kun en halunnut, että kukaan kuulee. Jännitin kamalasti, enkä halunnut laulaa muiden kuullen. Lauloin yksin, ja hetkittäin sain kokemuksia, että tähän kuulostaa ihan hyvältä. Kun myöhemmin aloitin laulutunnit uudestaan,

en uskonut, että voisin koskaan kuulostaa oikeasti hyvältä. Kuitenkin heti ensimmäiseltä tunnilta sain muutamia hyviä vinkkejä, ja innostuin hurjasti. Lauloin ja harjoittelin paljon. Asuin silloin yksin, joten uskalsin laulaa. Haaveilin laulunopettajan urasta, mutta ajattelin, että se ei ole minulle mahdollista. Kun löysin hyvän laulunopettajan, niin kaikki on edennyt hyvin luontevasti. Silloin olin valmis oppimaan, halusin kehittyä. Muutaman vuoden käytyäni laulutunneilla, menin teologian kandidiksi valmistumisen jälkeen viettämään välivuotta kansanopiston musalinjalle. Sieltä hain ammattikorkeakouluun musiikki-pedagogilinjalle, ja sain opiskelupaikan. Halusin kuitenkin viettää vielä toisen vuoden musalinjalla oppimassa lisää ja aloitin vasta sitten ammattikorkeakoulussa.

Aloittaessani ammattiopinnot, huomasin, että laulunopiskelu muuttui paljon kriittisemmäksi. Koko ajan tulisi olla parempi ja parempi, odotukset ja paineet olivat isommat. Kuitenkin mitä pidemmälle opiskeli, sitä enemmän tuli varmuutta ja luottamusta. Kun valmistuin musiikkipedagogiksi, iski hetkellinen epävarmuus ja itseluottamuksen puute, mutta se meni pian ohi. Välillä sitä epäilee itseään, mutta sitten taas tuntuu, että tähän on oikein hyvä, ja riittää hyvin. Omien oppilaiden kautta saa paljon onnistumisen kokemuksia, ja se on itselleni nyt tärkeämpää. Haluan koko ajan kehittää itseäni edelleen, mutta onneksi siihen ei enää ole ulkoisia paineita. On ollut paljon vertailua muihin, kun koen itse aloittaneeni lauluopinnot niin myöhään. Mutta kuitenkin loppupeleissä on tuntunut, että tämä ala on omani, ja nautin siitä paljon. Tämä tuntuu ammattina luontevalta, eikä missään välissä ole tosissaan tuntunut siltä, että haluaisi lopettaa.

Koen saavani laulamisesta paljon hyvää, olen saanut henkisesti paljon hyvää koko itsetunnolle. Laulaminen voi tuottaa paljon mielihyvää, ja on itseilmaisun väline. Laulaminen on niin perusjuttu ihmisissä, että minua harmittaa, jos ihminen ei uskalla laulaa, tai kokee oman äänensä kauheana. Oma ilmaisukyky olisi paljon kapeampi, jos en laulaisi. Ammatillisena ei välttämättä tule sitä samaa mielihyvää, kuin harrastajalla, koska se on työtä. Kuitenkin enemmän voi kokea kivoja tunteita, kuin huonoja puurtamisen tunteita. Opettamisessa on ihanaa se, että siinä ei ole onnistumisen paineita eikä yleisöä, ja kuitenkin pitää tehdä hyvin ääniesimerkit, jotta oppilas ymmärtää oikein. Laulua työkseen tehdessä joutuu luopumaan taloudellisesta turvallisuudentunteesta, vaikka toisaalta nykypäivänä niin voi olla muillakin aloilla.

Tulevaisuudessa jatkan musiikkialalla. Haluan nyt keskittyä enemmän opettamiseen ja siinä kehittymiseen. Kuoronjohtaminen kiinnostaa paljon, siihen on tullut haaveita, joita ei aiemmin ollut. Kuoronjohtajana saa olla enemmän taiteilija, kuin opettajana. Haaveilen työpaikasta, jossa voisi olla turvallisin mielin. Oma oppiminen, ja sen jakaminen muille eteenpäin on se juttu musiikissa. Iloa ja motivaatiota

vähän syö ulkoiset jutut kuten taloudellinen epävarmuus, ja se, että tulot tulee rakentaa monesta eri lähteestä. Itse työn tekeminen kuitenkin antaa enemmän kuin ottaa.”

4.4 Laulaja 4

Haastatteleman laulaja 4 on koulutukseltaan kanttori, musiikkipedagogi ja musiikin maisteri, pääaineenaan klassinen laulu. Hän toimii tällä hetkellä freelancer-laulajana. Perheeseen kuuluu aviomies ja kaksi lasta.

”Lauluharrastuksen aloitin 11-vuotiaana lapsikuorossa. Tämä ei ehkä ollut äänenkäytön puolesta paras mahdollinen paikka, koska aika paljon jouduin pidättelemään omaa ääntäni kuorossa laulaessa. Jo silloin ajattelin, että haluan olla oopperalaulaja, ja laulaa isosti omalla äänelläni. Kotipaikkakunnallani sai silloin aloittaa yksinlaulutunnit vasta 17-vuotiaana, äänenmurroksen jälkeen. Jos olisin silloin tiennyt jonkun hyvän opettajan, niin ehkä olisi kannattanut mennä jo aikaisemmin laulutunneille. Toisaalta oli hyvä, että kuorossa laulaessa laulaminen ei ollut niin tavoitteellista, eikä ollut turhia paineita. Musiikkiharrastuksen aloitin pianonsoitolla. Yläasteella otin sivuaineeksi huilun. Tehtyäni pianosta 3/3-tutkinnon, vaihdoin huilun pääaineeksi ja sain laulun sivuaineeksi. Lukion jälkeen ajattelin haluavani äidinkielen opettajaksi. Opiskelin sitä vuoden, mutta totesin, että se ei ole minun alani. Hain ammattikorkeakouluun opiskelemaan kanttoriksi. Valmistuttuani sieltä, lähdin opiskelemaan musiikkipedagogiaa. Tällöin esikoisemme ilmoitti tulostaan, ja musiikkipedagogiopintojen aikana syntyi vielä toinenkin lapsemme. Musiikkipedagogiopintojen jälkeen pääsin Sibelius-Akatemian oopperaluokalle, ja valmistuin sieltä musiikin maisteriksi.

Isän puolen suvussa on paljon musikaalisuutta, on kanttoreita ja oopperalaulajia. Äiti myös laulaa kuoroissa. Äidin vanhemmat taas eivät mielellään laula, kouluaikaisten laulukoetraumojensa vuoksi. Sukukokoontumisissa meillä on laulettu paljon, jopa sukukuorona. Toisaalta, kun kaikki muutenkin laulaa, niin voisi ajatella, että kuka hullu sitä nyt työkseen haluaa laulaa. Rima on korkealla jo valmiiksi, ja ammattilaulajana pitäisi kasvaa vielä päätä pidemmäksi muita. Toisaalta tulee nöyrytyä vain olemaan oma itsensä, hyvine ja huonoine puolineen.

Kanttorin työtä tehdessäni totesin, että siinä ei saa laulaa tarpeeksi. Silloin tajusin, että minun pitää yrittää päästä nimenomaan laulajaksi. Olen kokeillut jo turvallista ammattia kanttorina ja pedagogina, ja ne eivät toimi turvallisuudesta huolimatta. Minun on pakko saada laulaa. Sisäinen pakko on niin vahva.

Olen yrittänyt nimenomaan pyrkiä siitä pois, kaksi ensimmäistä paperia on turvalliselta puolelta, ja niihin töihin en ole tyytyväinen. En jaksata tehdä niitä, ja olisin hyvin äkkiä katkera ja vihainen niitä tehdesäni. Toki pakkotilanteessa on hyvä, että on nekin tutkinnot tehtynä, niin voi tehdä myös niitä töitä. Apurahan turvin pystyin keskittymään laulajaopintoihin, eikä tarvinnut tehdä liikaa töitä opiskeluaikana. Jos on sellainen tilanne, että voi valita, niin miksi ei valita se, mikä kiinnostaa oikeasti. Laulaminen ja esittäminen on mieletön käyttövoima, josta voi ammentaa paljon näkemystä ja kokemusta.

Suurin etenemiseste urallani on ollut ikä. Silloin kun muut ikäiseni ovat olleet kilpailemassa, niin minä olen perustanut perheen. Toisaalta olen nyt kaksi lasta rikkaampi kuin suurin osa ikäisistäni laulajista. Kisoissa on ikärajat, ja esimerkiksi melkein kaikkiin oopperastudioihin on ikäraja 28. Onneksi pikkujoukko on alkanut tulla myös ikärajojattomia kilpailuja ja sellaisia missä ikäraja on 35. Ja lopulta kilpailut ovat kuitenkin vain työnhaun ja työhön pääsemisen väyliä, eivät itse työtä. Paljon on kuitenkin joutunut tekemään itsensä kanssa työtä, kun olen kokenut olevani ”vasta tässä” ja vieläkin vasta yritän. Se millaisena laulajan ura ilmenee, johtuu paljolti lopulta siitä, ketä ihmisiä ja millaisia tilanteita tulee vastaan. Motivaatio laulamiseen on ollut koko ajan, mutta kriittinen ja epäarvostava palaute, jota tulee, syö aina tehokkaasti itseluottamusta. Sisäiseen motivaatioon se ei kuitenkaan pääse vaikuttamaan, mutta ne tulevat eteen muuriksi, ettei uskalla tai pysty tekemään niin hyvin kuin pystyisi. On naurettavaa, että ihmisen pitäisi niin paljon kasvaa tuollaisissa asioissa. Lähtökohta kuitenkin pitäisi olla, että kohdellaan toisiamme hyvin ja mietitään vähän, mitä toiselle sanoo. Tällä alalla pitää etsiä niitä ihmisiä, joilta saa järkevää palautetta.

Laulaessa saan olla oma itseni. Kaikessa muussa koen olevani jonkinlaisessa roolissa, mutta laulajana saan olla omana itsenäni lavalla. Saa olla isojen asioiden kanssa tekemisissä. Oopperoiden juonissa on kuitenkin kyse ihmisten kokemuksista ja erilaisista tyypeistä, jotka sotkevat toistensa elämää. Ollaan perus elämänasioiden äärellä. Kristittyinä hengellisen musiikin tekeminen oli lähtökohta, ja omien arvojen ja moraalin vuoksi jouduin miettimään, että meneekö jotain pieleen, jos lähden tekemään oopperoita. Kuitenkin ihan mitä tahansa esitän lavalla, niin se puhuttelee jollain tavalla ihmisiä, ja he voivat saada eväitä elämäänsä sen kautta.

Laulua opiskellessani suurin menetykseni on ollut se, että olen joutunut olemaan paljon pois kotoa lasten luota. Toisaalta tämä on ollut lapsilleni sitä normaalia arkea. Olen myös iloinen siitä, että olen saanut antaa lapsilleni naisena esimerkin siitä, että voi tehdä sellaista työtä mitä haluaa, ja toteuttaa itseään perhe-elämän ohella. Lapset ovat saaneet olla myös paljon mukana musiikkijutuissa, esimerkiksi oopperaharjoituksissa, ja näistä he ovat saaneet hienoja kokemuksia. Toinen harmittava asia on ollut se, että

tiettyjen ihmisten silmissä olen menettänyt arvoni lähtiessäni laulajaksi. Mutta sen vain joutuu kestämään ja hyväksymään.

Tulevaisuudessa aion toimia laulajana. Olen saanut hyvän verkoston opiskelujen kautta, ja se auttaa tässä. Suomessa on niin pienet musiikkipiirit, että ihmisiä tuntemalla saa töitä. Tehdään yhdessä asioita, ja toivotaan, että joku joskus maksaa siitä. Mitä on laulajan työ? Sitäkö, että laulaa kuukausipalkalla kansallisoopperalla? Vai myös sitä, että laulaa muuten vain ja itse järjestää konsertteja ja esiintymisiä. Töitä voi myös luoda itse kavereiden kanssa.”

4.5 Laulaja 5

Haastatteleman laulaja 5 on opiskellut musiikkipedagogiksi pääaineenaan klassinen laulu. Tällä hetkellä hän tekee musiikinopetustöitä ja opiskelee pop/jazz-laulupedagogiksi. Pääpaino hänellä on nyt opinnoissa ja opettamisessa, joten omia laulukeikkoja hän on ottanut vastaan vähänlaisesti.

”Aloitin tavoitteellisen laulamisen ja laulutunnit vasta 23- tai 24-vuotiaana. Musiikkiharrastukseni kuitenkin alkoi ala-asteella, äidin ostamalla pikku”kiipparilla”. Äiti patisti minua musiikkiopistoon pianotunneille, ja olinkin siellä vuoden. Jatkoin pianon soittoa, ja toimin bändeissä pianistina. Jo silloin ajattelin asioita hyvin laulajamaisesti. Sanoitukset jäivät hyvin mieleen ja kiinnitin niihin huomiota. Kuvittelin keikkatilanteita siten, että olisin solisti. Tajusin melko myöhään, että voisin tulla laulajaksikin, jos vain haluan ja teen työtä sen eteen. Yläkoulun jälkeen lähdin opiskelemaan suurtalouskokiksi. Siellä oli mahdollisuus opiskella myös musiikkia pääalan sivussa. Meillä oli siellä aivan mahtava musiikinopettaja, joka huolehti meistä ja kuljetti keikoille. Tämä oli ensimmäinen ajanjakso, jolloin olin tosi sitoutunut musiikin tekemiseen. Minulla oli tavoitteita ja hyvä porukka. Valmistuttuani sieltä, lähdin opiskelemaan konservatoriolle pääaineenani pop/jazz-piano. Opiskellessani siellä, pääsin soittamaan kaverini opinnäytekonserttiin. Se oli klassinen konsertti, jossa oli mukana myös hevi -osio. Ihastuin klassiseen laulumailmaan, ja innostuin kokeilemaan, mitä omasta suusta lähtisi, jos sen aukaisisi. Klassinen äänenmuodostus istahti itselleni heti melko hyvin. Hakeuduin harjoitusoppilaaksi ammattikorkeakoulun musiikkipedagogiopiskelijalle. Pari vuotta kävin näin laulutunneilla. Konservatoriolta valmistuttuani pidin väli vuoden, ja hain sen jälkeen ammattikorkeakouluun opiskelemaan musiikkipedagogiaa. Pääsin sisään pääaineenani klassinen laulu.

Perheessämme on jonkin verran musiikkiharrastuneisuutta. Isä on soittanut nuorempana bassoa ja ollut hevi-mies, ehkä sieltä tulee tämä minunkin hevi-tausta. Pappa soitti nuorena saksofonia, ja keikkaili paljon. Ja äiti on aina laulanut minulle, niin kai sieltä on jäänyt laulullinen ote minullekin.

Tie ammattilaulajaksi ei ole ollut helppo. Olin tottunut pop/jazz-puolen meininkiin, ja tunsin itseni klassisella puolella hyvin ulkopuoliseksi. Mitä enemmän aloin ymmärtää laulamista, sitä enemmän tuntui, etten osaa mitään. Treenasin ihan liian vähän, koska en ymmärtänyt miten olisi pitänyt treenata. En ymmärtänyt äänen fysiikasta mitään, ja luulin aluksi, että jokainen vain laulaa äänellään, eikä sille voi tehdä mitään. Laulajapersoona ja tekniikka kuitenkin kehittyi, kun teki paljon asioita, lauloi ja harjoitteli uusia kappaleita. Hetkellisiä harmittavia tuntemuksia välillä tuli, ja tuli vastaan myös hyvin kuormittavia asioita. Tiesin kuitenkin heti opintojen alussa, että tämän koulun käyn loppuun, ja että musiikkia en voisi koskaan jättää. Konservatoriolle pyrkiessäni en vielä osannut ajatella, että siitä tulee minulle työ, tai että haluan työskennellä muusikkona. Musiikki oli se, mitä minä osasin. Vasta ammattikorkeakoulun aikana heräsi ajatus, että voin työllistää itseni musiikin alalla.

Välillä on joutunut miettimään, että viekö tämä musiikkialalla tekeminen enemmän kuin antaa. On myös joutunut miettimään, miksi sinne lavalle pitää päästä, kun ennen ja jälkeen tilanteet ovat esiintymisjännityksen ja suorituspainoiden takia niin vaikeita kestää. Se on varmaan jonkinlainen nähdä ja kuulua tulemisen tarve, tarve saada hyväksyntää ja ehkä ihailuakin. Opettamisessa taas on mahtavia hetkiä ne, kun oppilas käsittää jotain ja innostuu siitä todella paljon. Kiehtovaa on myös se, miten voi luoda turvallisen ympäristön, missä oppimista ja vapaata ilmaisua voi tapahtua. Kyllä se varmasti antaa kuitenkin enemmän kuin ottaa. Laulaessani saan myös huomiota. Hevi-musiikki on minulle rakasta, ja se saa minut syttymään. Tunne-energia siinä saa olla niin iso, kunnan tunneroiskintaa, se on hyvä vihan ja surun purkamiskeino. Toisaalta se viekin paljon, keikkojen jälkeen on melko väsynyt, kun antaa niin kaikkensa lavalla. Se on iso tunnekuuhu. Klassisessakin minua viehättää dramaattiset kappaleet, joissa tunnelma on samantapainen kuin melodisessa hevissä.

Välillä kun on ollut väsyksissä työhön, niin silloin miettii, että mitä muuta työtä voisi tehdä. Välillä on ikävä ”duunaritöihin”, joissa voi toistaa samaa, ja töistä lähtiessä ei tarvitse miettiä enää töitä. Mutta aina palaan takaisin siihen, että kovin kauan en varmasti jaksaisi sellaista työtä, vaan kaipaisin sitä tunnemylläkkää. Osittain tässä työssä on kyse vuorovaikutustilanteesta, pelkkä toisen ihmisen kanssa vuorovaikutuksessa oleminen tuo paljon hyvää mieltä. Ja kehotyöskentely myös kiehtoo, paljon tehdään keholla ja tunteiden tunteminen on helpompaa, kun keho on hereillä ja aktiivinen.

Tulevaisuudessa tulen jatkamaan opetustyötä. Haaveenani on tulla sellaiseksi opettajaksi, joka osaa opettaa erilaisia laulutyylejä ja efektien tekemistä terveesti. Tänä aikana on pakko olla laaja-alainen opettaja. Minusta ei tule muusikkoa. En jaksaisi henkisesti enkä fyysisesti tienata esiintymällä. Musiikkiterapia kiinnostaa, ehkä jossakin vaiheessa lähdän opiskelemaan sitä. Ajattelen, että opettajan työ on sen verran kuormittavaa, että kuka tahansa ei siihen hommaan lähde. Ehkä meillä on jonkinlainen hoi-vavietti, halu kohdata toinen ihminen ja olla tämän musiikillisella matkalla kaverina. Musiikki on ehkä enemmän elämäntapa kuin ammatti tai harrastus. Vaikka joskus hetkellisesti mietin, että lähtisin muulle alalle, niin on kuitenkin vaikea kuvitella, että yhtäkkiä ei olisikaan musiikkia.”

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimukseni pääkysymys ”Miksi laulan?” voidaan jakaa kolmeen tarkentavaan kysymykseen sen perusteella, mitä johdannossa kerroin lähteväni tutkimaan: ”Mitkä ovat lapsuuden lähtökohdat ja kannustimet lauluharrastuksen aloittamiselle?”, ”Mitkä syyt kannustivat opiskelemaan lauluharrastuksesta ammatin?” ja ”Minkälaista on toimia laulajan ammatissa?”. Näihin kysymyksiin pyrin vastaamaan tässä osiossa yllä kirjoitetussa järjestyksessä.

Vastauksista ilmeni, että kaikki haastatteluun osallistujat olivat aloittaneet musiikkiharrastuksensa jo lapsena. Neljä heistä on aloittanut pianonsoitolla, ja he ovat vasta myöhemmin siirtyneet lauluharrastuksen pariin. Yksi vastaajista (Laulaja 2) oli aloittanut musiikkiharrastuksen laulamalla lapsikuorossa. Useissa musiikkioppilaitoksissa laulun opiskelun saa aloittaa vasta murrosiän jälkeen, joten tämä tulos ei ole kovin yllättävä. Merkittävää on kuitenkin se, että kaikkien vastaajien kohdalla musiikkiharrastus on aloitettu jo lapsena, ja näin ollen valmiudet laulutuntien aloittamiseen ja musiikin pidempiaikaiseen opiskeluun on saatu jo sieltä.

Viidestä haastateltavasta neljä kertoi, että heidän kasvuympäristönsä ja yhteisönsä on kannustanut ja vaikuttanut musiikkiharrastuksen aloittamiseen. Kolme heistä kertoi, että perheessä ei ole muita ammattimuusikoita, mutta musiikkiharrastuneisuutta on tai on ollut, ja yksi kertoi (Laulaja 4) lähisuvussaan olevan useita ammattimuusikoita, ja paljon musiikkiharrastuneisuutta. Laulaja 2 vastasi yhteisön olleen merkittävässä roolissa hänen musiikkiharrastuksensa aloittamiseen. Hän kertoi seurakuntansa kanttorin ottaneen hänet lapsikuoroon laulamaan, ja näin mahdollistaneen musiikkiharrastuksen alkamisen. Yhden haastateltavan (Laulaja 3) vastaus poikkesi muista siten, että hän kertoi kasvuympäristössään olleen vain vähän musisointia, ja että heidän perheessään ei ollut ollut aiempaa musiikkiharrastuneisuutta.

Näistä tuloksista voisimme päätellä, että musikaalisuus suvussa ei ole välttämättömyys musiikillisten taitojen oppimiseen. Sen sijaan kasvuympäristön ja yhteisön tuella näyttäisi olevan merkittävä vaikutus musiikkiharrastuksen aloittamiseen. Kasvuympäristön ja perimän vaikutuksia koskevaa lukua kirjoittaessani törmäsin tähän samaan asiaan: ”Yksilön taidot eivät perustu niinkään syntymässä saatuun perittyyn lahjakkuuteen vaan pitkäjänteiseen harjoitteluun sekä olosuhteisiin, jotka riittävässä määrin tukevat sitä, että taitoja on mahdollista kehittää.” (Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet 2017, 222–223). Tutkimuksessa saatujen vastausten perusteella voin siis allekirjoittaa tämän. En kuitenkaan halua sulkea pois musiikin perinnöllisyyden vaikutuksia (vrt. Laulaja 4 vastaukset), mutta sillä yksistään

näyttäisi tämän tutkimuksen perusteella olevan melko vähän vaikutusta lopputulokseen, eli musikaalisten taitojen saavuttamiseen. (vrt. Laulaja 3 vastaukset).

Laulamisen pariin kannustavia tekijöitä tuli vastauksissa monenlaisia, mutta tärkeimmäksi syyksi laulamiseksi nousi selkeästi laulajien oma vahva halu laulaa. Tämä viittaisi siihen, että sisäinen motivaatio laulamiseen on ollut niin vahva, että sitä on lähdetty toteuttamaan. Muita syitä ja kannustimia laulamisen pariin hakeutumiselle oli halu esiintyä ja olla esillä, bändien ihailu ja halu tulla myös kuuluisaksi laulajaksi, television musiikkiohjelmien seuraaminen ja niissä kuuluvan musiikin ihailu ja matkiminen, yhteisöllisyys (kuorot, musikaaliprojekti), sekä yhteisön ja läheisten kannustus.

Oma vahva halu laulaa ja halu oppia lisää laulamisesta olivat tärkeimmät syyt myös lauluopintojen jatkamiselle ammattilaistalolle saakka (Laulajat 1, 2, 3 ja 4). Toisena tärkeänä tekijänä mainittiin intohimo ja kiinnostus itse musiikkia kohtaan (Laulajat 1 ja 2). Nämä molemmat syyt kuuluvat Decin ja Ryanin itsemääräämisteorian (2000) jaottelun mukaisesti sisäisen motivaation piiriin. Sisäisesti motivoitunut tekijä kokee työn itsessään palkitsevana ja mielihyvää tuottavana. (Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet 2017, 55–56). Myös Kurkela (2010, 297) toteaa, että musiikkiharrastuksen lähtökohdiana on omakohtainen kiinnostus musiikkiin ja laulamiseen.

Muita yksittäisiä syitä ammattiopintoihin jatkamiselle olivat uteliaisuus omaa ääntä ja sen mahdollisuuksia kohtaan, ihastus klassiseen laulumailmaan, halu olla oopperalaulaja ja halu olla lauluopettaja. Näihin kaikkiin mainittuihin motiiveihin voi sisältyä myös ulkoisen motivaation piirteitä mm. ihailun, arvostuksen ja huomion tavoittelua, mutta näkisin, että pohjimmiltaan kaikissa on kyse halusta laulaa ja kiinnostuksesta itse tekemistä kohtaan. Johtopäätökseni sekä tämän tutkimuksen, että tutkimani kirjallisuuden perusteella on, että musiikki itse, ja oma sisäinen halu laulaa ja kehittyä laulajana kannustavat pohjimmiltaan ihmisiä opiskelemaan laulamista itselleen ammatin. Kurkela (2010, 297) toteaaakin, että tärkeimmiksi motiiveiksi musiikkiharrastuksen ylläpitämiseen on osoitettu soittamiseen ja soittotilanteisiin liittyvät motiivit, kuten ilo ja elämykset.

Tutkimuksessa tuli esiin se, että tie ammattilaulajaksi ei ole ollut helppo, ja matkan varrelle on mahtunut monenlaisia haasteita. Osaltaan haasteet liittyivät siihen, että laulajan ammatti on tietyllä tavalla arvosteluammatti. Jatkuva arvostelun kohteena oleminen saattaa luoda onnistumispaineita, jännitystä ja epävarmuutta. Kurkela (1997, 284–285) kirjoittaaakin, että keskeneräiset luovat prosessit aiheuttavat rauhattomia oloja sekä epäilyksiä omista kyvyistä ja onnistumismahdollisuuksista. Vastaajien mukaan alalla saattaa tulla rankkaakin palautetta esiintymiseen, ulkonäköön tai laulamiseen liittyen. He olivat kokeneet

joskus riittämättömyyden tunnetta, pettymystä ja vertailua muihin laulajiin. Toisaalta koettiin, että on opeteltava olemaan itselleen armollinen, ja hyväksymään itsensä virheineen ja puutteineen. Oli koettu ulkopuolisuuden tunnetta, esiintymisjännitystä, väsymystä tunnepitoisten esiintymisten jälkeen ja kuormittavia ja harmittavia asioita. Harmittavia asioita oli mm. joidenkin läheisten ihmisten epäarvostava suhtautuminen laulamiseen ammattina, sekä laulukilpailujen alhaiset ikäraajat. Alalla vallitseva taloudellinen epävarmuus ja tulojen kertyminen useista eri lähteistä koettiin myös hankalaksi.

Laulamisen oli koettu kuitenkin tuottavan monenlaisia positiivisia tunteita, haasteita ja onnistumisen kokemuksia. Laulamisen kautta ihminen voi kokea tulevansa nähdyksi, kuulluksi, hyväksytyksi ja ihailuksi. Kurkelan (1997, 284) mukaan musiikin tuoma tyydytys antaa tekijälleen tunteen, että hän osaa ja kykenee, on luova ja uutta synnyttävä. Vastaajat kokivat, että laulaminen on hyvä keino tunteiden purkamiseen ja välittämiseen. Koistinen (2003, 8) toteaaakin, että äänenkäyttö ja laulaminen ovat luonnollinen ja synnynnäinen keino tulkita tunteita, ja että voimme suuresti nauttia omalla äänellämme laulamisesta. Vastaajat kertoivat laulamisen olevan hyvä itseilmaisun väline, ja he kokivat, että laulaessa saa olla oma itsensä. Yksi vastaajista kertoi, että opetustyössä vuorovaikutustilanteet tuovat hänelle paljon hyvää mieltä. Hän koki kehityöskentelyn myös olevan mielenkiintoista. Yleisön kanssa jaettujen yhteisten hetkien ja tuntemusten koettiin luovat hienoja kokemuksia. ”Onnistuneen esityksen jälkeen esiintyjä voi kokea iloa mahdollisuudesta antaa ja saada, ylpeyttä onnistumisesta ja osaamisestaan, sekä tuntea yleisön kiitolliset ja ihailevat tunteet” (Kurkela 1997, 179).

Laulamisen parissa toimiessa koettiin, että joistakin asioista joutuu myös luopumaan. Kaksi vastaajaa mainitsi kokevansa, että joutuu luopumaan täydellisestä vapaa-ajasta, koska instrumenttina on oma keho. Instrumentti kulkee täten koko ajan mukana, ja sen kuntoa tulee miettiä jatkuvasti. Instrumentin luonteen vuoksi täytyy välttää sairastumismahdollisuuksia ja myöhään valvomista, ja omasta jaksamisesta tulee pitää huolta. Kuten Koistinenkin (2003, 120) toteaa: ”ihmisääni --- toimii täysipainoisesti vain, jos koko keho ja mieli ovat mukana”. Muita luopumisen kohteita olivat mm. perheaika, taloudellinen turvallisuudentunne, ja ulkomailla työskennellessä koti. Nämä ovat kuitenkin nykyaikana varmasti melko yleisiä luopumisen kohteita monilla muillakin ammattialoilla. Laulaja 3 nosti esiin myös sen, että ammattilaisena ei välttämättä enää tule samanlaista mielihyvän tunnetta, kuin harrastajalla, koska musiikista on tullut työ. Kurkela (1997, 190–191) toteaaakin, että ammattilaistasolla musiikista ja sen tekemisestä voi tulla ongelma, koska musiikista on tullut toimeentulon väline ja osa arkitodellisuutta.

Tässä yhteenvedossa tuli paljon esiin asioita, jotka laulamisen parissa toimimisessa ovat huonosti. Mutta haasteista ja alan luonteesta huolimatta lopputuloksena kuitenkin on se, että kaikki vastaajat kokivat olevansa tällä hetkellä suhteellisen tyytyväisiä nykytilanteeseensa, ja nauttivat tekemisestään. Kysyttäessä tulevaisuuden suunnitelmista ja toisessa ammatissa toimimisen mahdollisuudesta kaikki vastasivat, että laulaminen tai laulunopettaminen on oma ala, ja aikoo jatkaa ja kehittyä siinä ammatissa. Tästä voimme päätellä, että haastatteluun osallistujat ovat Aaltosen ym. (2010, 77) määritelmän mukaan löytäneet oman intohimonsa: ”tekeminen tai olemisen tapa, jossa saan olla oma itseni ja joka on juuri minua varten”.

6 POHDINTA

Tutkimukseni tulokset osoittivat, että musiikki itsessään on niin ihmeellinen, moniulotteinen ja kiinnostava asia, että se jo motivoi musiikkiharrastuksen pariin. Lisäksi sisäinen halu laulaa ja halu oppia uutta johtavat pitkäkestoiseen musiikin harrastamiseen ja lopulta opiskeluun ammattimuusikoksi. Lapsuuden musiikkiharrastusta tukevalla ympäristöllä on suuri merkitys musiikkiharrastuksen alkamiseen ja jatkumiseen. Joskus lapsen vahva oma tahto riittää musiikkiharrastuksen aloittamiseen, mutta jatkuvuuden ylläpitämiseen tarvitaan usein ympäristön tukea ja kannustusta. Perityllä musikaalisuudella ei tässä tutkimuksessa todettu olevan niin merkittävää vaikutusta, mutta sitäkin ei sovi poissulkea. Sisäinen motivaatio ja laulamista saatavat positiiviset tunteet auttavat pääsemään uralla ilmenevistä haasteista eteenpäin. Itse koen, että myös musiikin parissa koettava sosiaalinen yhteenkuuluvuus kannustaa jatkamaan uralla. On hienoa, kun saa yhdessä laulaa ja luoda äänimaisemaa ja tunnelmaa yleisölle kuultavaksi. Tämän olen kokenut etenkin lauluyhtyeemme joulukonserteissa. Siellä välillä tunnelma on ollut hyvin käsinkosketeltava, ja läsnäolon tuntu aivan uskomaton.

Käyttämäni menetelmät toimivat tutkimuksessani hyvin. Haastateltavien määrä oli aluksi suurempi, mutta lopulta vain nämä viisi haastattelua toteutuivat. Tämä olikin lopulta aivan hyvä määrä. Haastatteluihin käytetty WhatsApp-sovelluksen videopuhelutoiminto oli hyvä ratkaisu. Pitkien välimatkojen vuoksi tämä oli parempi vaihtoehto kuin matkustaa jokaisen haastateltavan luokse erikseen. Äänitin haastattelut erillisellä äänityslaitteella, ja myöhemmin kirjoitin haastattelut kertomusmuotoon. Se toimi myös hyvin. Lähdemateriaalin hankkiminen osoittautui aluksi hankalaksi, mutta lopulta sain kolmesta eri kirjastosta kaukolainoina haluamani teokset. Pari teosta olisin vielä halunnut hakea eri paikkakunnan kirjastosta, mutta ne jäivät hakematta. Lopulta lähdemateriaalia kertyi melko hyvin. Vähän olisin kaivannut kirjallisuutta laulamista ammattina, mutta muutamia teoksia selailtuani hylkäsin ne toimimattomina tähän tarkoitukseen. Muuten kyllä kaikkiin pohtimiini aiheisiin löytyi valitsemistani kirjoista hyvin tietoa.

Työssäni helpointa oli tehdä haastattelut, purkaa ne ja kirjoittaa kertomuksiksi. Pidin siitä työvaiheesta ja opin jo sitä tehdessäni paljon laulamisen motiiveista. Ehkä täsmällisemmät kysymykset olisivat voineet syventää keskustelua vielä entisestään, mutta toisaalta tästä tuli aivan hyvä tällaisenakin, ja opin paljon tätä tehdessäni. Vaikeinta työssäni oli kirjoittaa teoriaosuudet lähdekirjojen perusteella. Siirsin sitä aina vain, koska se tuntui niin vaikealta. Mutta lopulta kun työhön vain tarttui, niin se sujui melko hyvin.

Työtä tehdessäni huomasin, että pystyin hyvin samaistumaan muiden laulajien kertomuksiin, tunteisiin ja tarinoihin. Puhuimme kuin samaa kieltä, samoja haasteita, samoja iloja ja onnistumisen kokemuksia. Koin suurta yhteenkuuluvuutta heidän kanssaan. Oli erikoista huomata, että kaikilla, lähtökohdista huolimatta oli samanlaisia motiiveja ja haluja laulamisen suhteen. Toki ymmärrän, että jos syvemmältä olisi lähtenyt tutkimaan, niin olisi voinut löytyä erilaisia motiiveja. Halu laulaa on lopulta melko laaja käsite. Tästähän voisi tehdä uuden, syvällisemmän tutkimuksen, joka keskittyy näihin laulamisen halun alla oleviin motiiveihin. Työssäni eräs haastateltavista mainitsikin, että laulaessa voi kokea tulevana hyväksytyksi, nähdyksi ja kuulluksi. Ehkä nämä ovat kuitenkin siellä laulamisen halun alla olevia tiedostamattomia tarpeita ja motiiveja, jotka laittavat meidät liikkeelle?

Näin valmistumisen kynnyksellä mielessäni pyörivät ajatukset menneestä opiskeluajasta, kaikista sen riemuista ja haasteista, ja mietin, miksi minä lähdin tälle tielle. Opiskeluaikani on kestänyt nyt yhtäjaksoisesti seitsemän vuotta, ja uupumuksen tunteet ovat etenkin nyt loppumetreillä välillä täyttäneet mielen. Tätä työtä tehdessäni jouduin palaamaan aivan musikaalisuuteni alkulähteille lapsuuteeni, ja pohtimaan reittiäni musiikin ammattilaiseksi. Tällä hetkellä tunnen suurta kiitollisuutta siitä musiikillisesta perinnöstä, minkä olen lapsuudessani saanut. Ei ole itsestään selvää, että minä olen tässä, valmistumassa laulamisen ammattilaiseksi. Kiitos vanhemmilleni, että he kannustivat minua musiikkiharrastuksen pariin, ja kustansivat harrastukseni, vaikka aina en niin kovasti jaksanutkaan harjoitella. Se on suurin syy, miksi olen tässä nyt. Kiitos myös läheisilleni, etenkin aviomiehelleni, jotka ovat aina jaksaneet tukea näitä aikuisiän musiikkiopintojani. Ei ole sekään ollenkaan itsestään selvää, että perheen keskeltä pystyy täysipäiväisesti opiskelemaan. Kiitos myös mahtaville opettajilleni ja opiskelutovereilleni, jotka ovat olleet ymmärtäväisiä ja kannustavia, ohjanneet ja tukeneet matkalla kohti omia unelmiani.

”Miksi laulan?” -kysymykseni vastaukseksi muodostui lopulta siis: Laulan, koska lapsuuden kasvuympäristöstä sain siihen tarvittavat valmiudet. Laulan, koska haluan laulaa, ja laulaminen on intohimoni. Laulan, koska musiikki itse on niin mielenkiintoista ja motivoivaa. Laulan, haasteista huolimatta, koska laulaminen tuottaa niin paljon mielihyvää ja iloa sekä itselleni, että kuulijoilleni.

LÄHTEET

Aaltonen, T. & Pajunen, H. & Tuominen, K. 2010. Syty ja sytytä. Valmentavan johtamisen filosofia. 2. painos. Helsinki: Talentum Media Oy, Kariston Kirjapaino Oy. 351.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino. 197. Saatavissa: Ellibs -e-kirjakokoelma. Viitattu 6.5.2020.

Koistinen, M. 2003. Tunne kehosi – vapauta äänesi. Äänitimpurin käsikirja. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy. 223.

Kurkela, K. 1997. Mielen maisemat ja musiikki. Musiikin esittämisen ja luovan asenteen psykodynaamiikkaa. 3. painos. Helsinki: SibeliusAkademia, solistinen osasto, Esittävän säveltaiteen tutkimusyksikkö, Hakapaino Oy. 496. EST-julkaisusarja, n:o 1: Esittävä säveltaide – tutkimuksia ja muita julkaisuja.

Laihonen, M. 2012. Onko hyvä flow? Mikä tekee musiikista ja urheilusta vaivan arvoista. Verkkodokumentti. Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän Yliopisto, humanistinen tiedekunta, musiikkikasvatus. Jyväskylä. 60. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/37927/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201205301763.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 4.5.2020.

Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet. 2017. Toim. K. Salmela-Aro & J-E. Nurmi 3. painos. Juva: PS-kustannus, Bookwell Digital. 251.

Musiikkipsykologia. 2010. Toim. J. Louhivuori & S. Saarikallio. 2. painos. Jyväskylä: Atena, Bookwell Oy. 452.

Ryan, R. M. & Deci, E. L. 2000. Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. University of Rochester. Saatavissa: https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2000_RyanDeci_SDT.pdf Viitattu 11.5.2020.

Seesjärvi, I. 2013. Häpeä laulullisen ilmaisun esteenä. Laulunopiskelijoiden kokemuksia laulullisesta häpeästä. Verkkodokumentti. Opinnäytetyö. Centria-ammattikorkeakoulu, musiikki. Kokkola-Pietarsaari. 41+2. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/63031/Seesjarvi_Iris.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 6.5.2020.

Selosmaa, J. 2015. Kukkaron kuningatar. 8 askelta uuden ajan taloudelliseen hyvinvointiin. Teoksessa A. Kulovesi (toim.). Made with love. Pienyrittäjän valttikortit. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

HAASTATTELUTUTKIMUS ”MIKSI LAULAN?”**Haastattelukysymykset:**

1. Milloin aloitit lauluharrastuksen / laulun opiskelun?
2. Millaiset lähtökohdat sinulla oli alkaa laulajaksi? Oliko lapsuutesi ja nuoruutesi kasvuympäristössä tekijöitä, jotka kannustivat laulamaan? Mitkä nämä tekijät olivat?
3. Onko suvussasi musikaalisuutta? Jos on, niin selittävätkö mielestäsi musikaaliset geenit osan omasta musikaalisuudestasi?
4. Mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että lähdit opiskelemaan laulamista itsellesi ammattina?
5. Millainen on polkusi ammattilaulajaksi? Oletko kohdannut polullasi haasteita? Mikä motivoi sinua jatkamaan alalla eteenpäin haasteista huolimatta?
6. Mitä koet saavasi laulamista? Entä koetko joutuvasi luopumaan jostakin?
7. Onko sinulla toista ammattia? Jos on, niin voisitko kuvitella toimivasi laulamisen sijaan siinä ammatissa?
8. Mitkä ovat tulevaisuuden suunnitelmasi laulajana?